

Paraša: Bo

6 149 písmen

1 655 slov

106 veršů

207 řádek

20 micvot

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פַּרְעֹה כִּי-אֲנִי הִכְבַּדְתִּי
אֶת-לְבוֹ וְאֶת-לֵב עֲבָדָיו לְמַעַן שְׂתִי אֶתְתִּי אֵלָה בְּקִרְבּוֹ:

A řekl Hospodin Mošemu: Jdi k faraonovi, neboť jsem zatvrdil jeho srdce i srdce jeho služebníků, abych tato svá znamení vložil do jeho nitra.

Sidra pro tento týden: Bo**1. alija (Šemot 10:1–10:11)**

Moše a Aharon opětovně faraona varují, aby nechal Jisra'el odejít, jinak Egypt stihne osmá rána. Tentokrát již i faraonovi služebníci radí svému panovníkovi, aby Hebrejcům vyhověl. Faraon ale odmítne a navrhne, že pustí jen muže, a to pouze na tři dny.

2. alija (10:12–23)

8. rána: Moše pozvedne svou hůl nad Egypt a východní vítr přičene hejna kobylek, které požerou všechnu úrodu, dokonce i tu, která vyrostla po krupobíť. Faraon znovu připustí, že zhřešil a žádá Mošeho a Aharona, aby se modlili za konec této rány. Moše mu vyhoví a Bůh sešle západní vítr, který kobylky smete do rákosového moře. Faraon svůj slib ale i tentokrát poruší.

9. rána: Moše vztáhne svou ruku k nebesům a na tři dny sestoupí na celý Egypt, vyjma domů Jisra'ele, neproniknutelná temnota.

Osmá rána je první, kterou přivolává svou hólí osobně Moše. Zároveň je psáno, že kobylky přivál východní vítr – proč Tóra zabíhá do takového detailu?

Zatímco předchozí rány trvaly týden, temnota trvá jen tři dny. Proč ten rozdíl?

3. alija (10:24–11:3)

Faraon nabídne Mošemu, že svolí k odchodu Jisra'ele na tři dny do pouště pod podmínkou, že jeho dobytek zůstane v Egyptě. Moše tuto variantu odmítá, neboť dobytek je zapotřebí k obětem. Faraon tak k propuštění souhlas nedá a Mošeho vyžene se slovy: „Nechod' mi už na oči, jinak zemřeš.“ Moše mu odpoví, že jeho tvář už faraon skutečně nikdy nespasí.

Proč faraon Mošemu vyhrožuje, a nenechá ho jednoduše zabít? Co nebo kdo mu v tom brání?

4. alija (11:4–12:20)

Moše faraona naposledy varuje před desátou ranou. Následuje příkázání o ustanovení novoluní měsíce nisanu jako počátku prvního měsíce roku. Bůh přikáže, aby každá rodina vzala 10. dne prvního měsíce jehně, 14. dne jej porazila a jeho krevi pořela veřeje a překlad dveří u svého domu. Maso tohoto

jehněte je třeba sníst opečené na ohni, s nekynutým chlebem a hořkými bylinami, nesmí být vařené ani syrové. Krev na dveřích má sloužit jako znamení, aby Bůh přeskočil domovy Jisra'ele, až bude pobíjet všechny prvorozené Egypta. Ustanovení patnáctého dne prvního měsíce jako svátku, který bude oslavován po všechna následující pokolení.

Víte, jak se první měsíc nazývá v Tóře?

5. alija (12:21–28)

Moše tlumočí zákony ohledně pesachové oběti starším Jisra'ele.

6. alija (12:29–51)

10. rána: O půlnoci Bůh projde Egyptem a pobije všechno prvorozené, od prvorozeného syna faraonova až po prvorozeného syna vězně a všechny prvorozené kusy dobytka. Faraon je zoufalý a přikáže, aby Jisra'el odešel z Egypta. Prostí Egypťané rovněž naléhají, aby Jisra'el odešel co nejdříve, takže lidé nemají ani čas na to, aby mohli nechat vykynout těsto na chléb a pečou proto placky z nekynutého těsta. Jisra'el odchází z města Rameses do Sukot po 430 letech pobytu v Egyptě. Jsou oznámeny další zákony ohledně pesachové oběti.

Bylo těch devět předchozích ran skutečně nutných? Nestačilo hned zkraje udeřit na prvorozené?

7. alija (13:1–16)

Tóra přistupuje k přikázání o zasvěcení prvorozených: každý prvorozený mužského pohlaví z lidí i zvířat patří Bohu za to, že nezemřel během desáté rány. Rovněž opakovaně nařizuje konzumaci nekynutých chlebů po sedm dní na památku východu z Egypta a dvakrát zmiňuje přikázání o tfilin.

Kromě ustanovení ohledně Pesachu a zasvěcení prvorozených Tóra na dvou místech krátce za sebou opakuje přikázání nosit tfilin. Proč? Co tfilin symbolizují?

Haftara (Jirmejahu 46:13–28)

Proroctví popisuje zkázu Egypta po Nevuchadnecarově vpádu. Ačkoli všechny národy jednou zmizí v historii, Ja'akov (Jisra'el) přetrvá, i když za svou věčnou existenci bude muset platit tím, že bude snášet tresty za jakoukoli svou nepravost.

Tma

Ze všech ran, které dopadly na Egypt, je temnota na první pohled spíše neškodná – fyzicky nezpůsobí žádné utrpení ani škodu. Třídenní temnota nestačí na to, aby zničila již tak kroupami a kobylkami zdevastovanou úrodu, nesouží člověka bolavými vředy, ani ho neobtěžuje hmyzem, nezamoří své okolí jako žáby a nezbaví je čerstvé vody, která by se proměnila v krev.

Jenže tma je pro denního tvora, jakým je člověk, zosobněním hrůzy a strachu. Prý to nebyla obyčejná tma. Raši říká, že tato tma byla přes den větší a intenzivnější, než běžná tma v noci, a když přišla noc, byla tato tma ještě temnější než za dne. Za běžného stavu věcí bychom tmu vnímali coby absenci světla. Podobně někdy hovoříme o zlu jako o nepřítomnosti dobra – zlo (stejně jako temnota) jako takové samo o sobě neexistuje, nemá žádnou tvořivou podstatu ani moc. Není ničím. Nad tímto světem získá převahu jenom pokud to dovolíme. Tak jako tma dosáhne pouze k nejbližšímu světlu, tak i veškerá (a zdánlivá) moc zla sahá k prvnímu dobrému skutku.

Tma v Egyptě ale byla o něčem jiném. Podle popisu v midraších se jednalo o jakousi aktivní temnotu, která sama generuje tmu, kterou nepronikne ani paprsek světla. Jakoby nějaká temná hvězda vydávala záření, avšak toto záření by bylo ve skutečnosti temnotou. Podle některých výkladů temnota, která dopadla na Egypťany, symbolizuje duchovní temnotu, ve které se egyptská společnost nachází, zatímco Jisra'el svítí světlo – což je docela velký rozdíl oproti situaci v předcházející paraše, kde už si lid sevřený otroctvím zoufá a neví kudy kam. Nyní má světlo, nyní už Mošemu důvěřuje (tedy alespoň zatím). Vidí, že to, co se děje Egyptu, není náhoda a nedá se vysvětlit žádnými přírodními jevy, ani jako sled nešťastných událostí, ani jako fantasmagorie šíleného meteorologa. A kromě toho je devátá rána posledním varováním, kterého se faraonovi dostane. V midraši se píše, že svět byl stvořen deseti výroky. Deset ran, které jedna za druhou dopadají na Egypt, jsou negací, antiitezí těchto výroků a tím i samotného stvoření. Jakoby se akt stvoření obrátil a směřoval zpět k prvopočátku. Prvním Božím výrokem je stvořeno světlo. A v Egyptě už je díky faraonově

neoblomnosti situace natolik zoufalá, že je jemu i jeho poddaným (vyjma Jisra'ele, samozřejmě) odebrán i tento první dar stvoření.

Kdyby faraon znal Tóru a věděl by, že tak před stvořením světla bylo jen *tohu va-vohu*, chaos a prázdnota, možná by mu došlo, co se chystá – že po odepření světla přichází na Egypt tento chaos a prázdnota, symbolizovaná smrtí prvorozených. Tak jako faraon porušil Boží řád světa tím, že nechal povraždit prvorozené Jisra'ele, vrací se nyní (alespoň pro Egypťany) stav světa do chaosu před stvořením, do doby, ve které stvořitelský řád (kosmos) neplatí. Jisra'el je pak dán nástroj, jak tomuto převrácení celého stvoření odolat – přijmout Tóru na Sinaji. To možná myslí prorok Ješaja tím, když ve svém proroctví říká: „Pán udeří na Egypt, udeří i vyléčí.“ Koho měly egyptské rány vyléčit? 430 let je dlouhá doba. Dost dlouhá na to, aby se z dvanácti synů Jisra'ele stal velký národ, a dost dlouhá na to, aby tento národ zapomněl na své praotce Avrahama, Jicchaka a Ja'akova. Jisra'el z etnického či kmenového pohledu zůstal i v Egyptě samostatným národem, avšak jeho asimilace do egyptského prostředí a především k egyptskému způsobu uctívání bohů nejspíš probíhala velmi silně (však o tom ještě bude řeč). Nejen Egypťané, i Jisra'el tápal v duchovní temnotě a chvíli mu trvalo, než pochopil, že to jediné světlo, na které se může spolehnout, pochází od Boha Avrahamova, Jicchakova a Ja'akovova, musel si projít oním „obráceným stvořením“, aby se rozpomenul na to, kam patří. Temnota a pobití prvorozených jsou ranami, které Egypťanům i Jisra'eli ukázaly, že Bůh je skutečným pánem celého Universa – jen v jeho moci je stvořit tmu takovou, že jí nepronikne světlo, jen v jeho moci je rozlišit prvorozeného od druhozeného.

To nám také alespoň částečně pomáhá odpovědět si na otázku, proč bylo zapotřebí ran deset a nestačila jenom jedna. Copak nešlo předchozích devět ran vynechat? Byly opravdu nutné? Známa mišna v traktátu Pirkej Avot učí, že nejen deseti výroky byl stvořen svět, ale také deset pokolení uplynulo od Adama k Noachovi, deset pokolení dělilo Noacha od Avrahama, a po deseti

Tento měsíc bude prvním...

*Jak se vůbec stalo, že nisan (neboli aviv, jak je psáno v Tóře) je prvním měsícem? Neměl by být náhodou prvním měsícem tišri? Vždyť přece 1. tišri se mění letopočet. Ano, 1. tišri je sice nový rok roků, velkých i malých cyklů a jubilejí, ale 1. nisan je zase nový rok králů a svátků. Od prvního nisanu se počítaly roky vlády panovníků, takže s tím novým rokem jsou na tom tišri i nisan stejně. A to ještě kromě těchto dvou nových roků máme dva další nové roky: 1. elul je nový rok pro desátky z dobytky a 1., respektive 15. švat, tedy **Tu bi-švat**, je nový rok pro stromy. Nový rok stromů – pod tímto mišnickým poetickým názvem se sice skrývá prostá účetní uzávěrka pro odevzdání desátků z ovoce za uplynulý rok, ale to nám našťásti dnes nebrání udelet z tohoto dne oslavu znovuzrození přírody (i když je teprve leden) a připomenout si sepjetí člověka se světem, který ho obklopuje.*

ranách následovalo deset přikázání. Každá z těchto zvláštních „desítek“ představuje jeden dějinný okamžik: stvoření světa, stvoření člověka, potopa a první smlouva, Avraham a druhá smlouva, vyvedení z Egypta, a nakonec dar Tóry. Každý z těchto okamžiků je zlomem, po kterém už svět není takový, jako byl předtím. Ke každému z těchto zlomových okamžiků bylo však třeba nejprve dospět. Jistě by bylo v Boží moci stvořit svět pouze jedním výrokem, nečekat dvacet pokolení na Avrahama, ale stvořit ho rovnou, seslat jednu ránu a možná jenom jedno přikázání. Asi by nám to ušetřilo hodně práce a náš vztah s Bohem by byl v takovém případě velice přímý, intenzivní a především by neponechával žádný prostor navíc. V takovém světě dokonalé singularity bychom těžko hledali místo pro svobodu volby.

Někdo by mohl namítnout: „A nebylo by to nakonec lepší? Není snad ta svoboda volby to nejhorší, co člověka potkalo?“ Možná ano. Ale jaký by mělo smysl stvoření, ve kterém by jeden člověk uctíval jediného Boha jen proto, že mu to bylo takhle nařízeno a nikdy by se nezamyslel nad tím, proč tomu tak vůbec je? Esence stvoření tkví v tom, že k tomu člověk dojde sám. Náš svět, třebaže je zmítán neustálou volbou, je ve skutečnosti velmi dobře vyvážený. Bůh je dostatečně blízko tomu, kdo hledá, a zároveň ponechá v temnotách toho, kdo se svobodně rozhodne, že se bez něj obejde.